

A Biblia

Arisztotelész vallomását alkalmazom a Bibliára, a bibliakutatásra, a teológiára: „Platón kedves nekem, de az igazság még kedvesebb.” Ez a néhány szó ilyesmit jelent: Szeretem Platont, mert ő is keresi az igazságot, amiként én is keresem. Többnyire igaza van, amikor tanít. Ilyenkor nincs gond: lehet együtt kedvelni Platont és az igazságot. Előfordulhat azonban, hogy Platón nem látja jól az igazságot. Ilyenkor döntenem kell: Platont, vagy az igazságot kedvelem? Vallomásomból egyértelműen kiderül: Ha eltávolodik egymástól a kettő, akkor azonnal döntök, és pedig Platón rovására, és az igazság javára. Nem állítom, hogy mindig jól mérlegelek. Megtörténhet, hogy miközben az annak gondolt „igazság” mellett döntöttem (és ugyanakkor Platón ellen), a későbbiekben kiderül, hogy mégis Platónnak volt igaza. Az ilyen lehetőséget is beleszámítva mégis érvényes az elvi döntés: Az igazság fontosabb, mint a Platónhoz fűződő érzelmi kötődés.

Ezt vallom én is: Szeretem – például – Pál apostolt, de az igazságot még jobban szeretem. Erre jön a felháborodás és a fundamentalista tétel: „De hiszen Pál apostolnál van az abszolút igazság. Nincs helye a kettéválasztásnak!” De igenis van helye a gondolkodásnak, van helye a megkülönböztetésnek.

Isten kinyilatkoztatását inkarnációnak szoktuk nevezni. Az eredendően szellemi valóság az anyagba öltözik. A legcsodálatosabb eset: „Az Ige testté lett” a názáreti Jézusban. Az abszolút beleöltözött a relatívba. A mindenestül hozzánk hasonló ember-Jézusból kifénylik, kiragogy, kiszól az Üzenet, a Kérügma, az Ige.

Az isteni Logosz egyik inkarnációja a názáreti Jézus, a másik pedig a Biblia: az abszolút (az Ige) a Bibliában is beleöltözött a relatívba: tekercsbe, tintába, szövegbe, betűbe. És ami ennél is fontosabb: Isten gondolata beleöltözött az emberek gondolatába. Közlebről és pontosabban: a szentírók felnőttek egy adott kultúrában: patriarkalizmusban, rab-szolgatartó társadalomban, zsidó nacionalizmusban, idegengyűlöletben, Mózes vallásos rendszerében, ezen belül szektás elkülönülésekben (farizeusok, szadduceusok, írástudók, esszénusok...). Nem volt kérdés számukra, hogy a Tórában (Mózes val-

laserkölcsei rendszerében) Isten végső Rendje jelent meg.

Ezek a szentírók írták a Bibliát. Nem is lehetett másként, mint hogy saját (vallásos) gondolataik belemosódtak – például – Jézus gondolataiba. Beidegződött vallásosságukat Istentől valónak és érvényesnek tekintették, és természetesnek tartották, hogy ebbe a „kontextusba” beleágyazva mondják el Jézus Krisztus Igéjét. Természetesen ők is érzékelték azt, hogy Jézus növekvő feszültségbe került a megszokott vallásos „renddel”, de azt senki sem pontosította (maga Jézus sem!), hogy hol van ennek a feszültségnek a határa. Mi az, ami elmúlt, mi az, ami továbbra is érvényes: templom, szombat, áldozatok, étel-ital-szabályok, a zsidó nép kiváltságai, zsidó apokaliptika, az Emberfiának közeli megjelenése.

De hát akkor a Biblia ki van szolgáltva az emberi önkénynek? Így igaz. Az egyik bibliamagyarázó szerint „ez már nem időszerű” (szombat, véres engesztelő áldozat, zsidó apokaliptika...). Ugyanazt a Bibliát olvassuk mindnyájan, nem lehet közös nevezőre jutni? Nem lehet. Miért nem?

Azért, mert mindenki ezt mondja: Én a teljes Szentírás igazságát hirdetem, ebből nem lehet engedni. Holott az igazság az, hogy mindenki kiválaszt és kigyújt magának a teljes Bibliából egy-egy Ige-csokrot, azt elrendezi szép harmóniába, és kijelenti: „Ezt mondja a Biblia.” Hiába mutatnék rá olyan Igékre, amelyek kimaradtak az Ige-csokorból, pedig fontos Igék. Nem lehet érdemleges vitát folytatni. Azért nem lehet, mert a hiúság ereje erősebb, mint a logikáé. Odakötik egész emberi egzisztenciájukat ahhoz az értelmezéshez, amit „teológia” címén kidolgoztak maguknak, és ahhoz senki ne nyúljon!

Ha mégis volna megoldás, hol lehetne azt megtalálni? Egyszerű a válasz: Jézus Krisztusban van a megoldás. Őbenne jött el a végső isteni Kijelentés. Minden előző vagy következő kijelentés őbenne kapja meg teljes értelmét. Minden más kijelentéstől őhozza lehet fellebbezni. Ő fölötté az Mózesnek, Dánielnek, Pálnak... – és őfölötté nincsen senki. Nagy lépés volna, ha ebben egyetérténénk. Am ha ez a csoda bekövetkeznék, még mindig messze volnánk a kereszt-

nyek egységétől. Ugyanis olyan sokszínű bizonyágtételek hangzanak el a Bibliában Jézusról, hogy a különböző Jézus-képek fölmutatásával megint lehet táborokat szervezni: zsidó Jézus, Mária jó fia Jézus, kozmikus Krisztus, bűnösök barátja, ítéletre visszajövő apokaliptikus Jézus, orvos Jézus, egyházalapító Jézus (aki elrendelte Péter primátusát!)... Reménytelen a helyzet.

Illetve van reménység. Ennek neve: Szentlélek Úristen. „Nyelveket egyező hitre” vezetni csak a Szentlélek tud. Ő meg is teszi ezt mindazokkal, akik engednek neki. Am itt megint elakadhat a dolog. Sokan mondják, hogy engednek neki, de nem engednek. Én is azt mondom, hogy engedek neki – tegyünk próbát!

A bibliakutatás első feladata annak tisztázása, hogy mire gondolt Pál, Máté és a többiek, amikor a szövegüket leírták. Ha ezt mellőzzük, biztosan eltévedünk a Kijelentés csodálatosan gazdag világában. Ha megértettük a szöveg első értelmét, akkor kezdődhet az értelmezés.

Szemléltető példa: Jézus megátkozza a terméketlen fügefát (Máté 21. és Márk 11. f.). Bizonyos vagyok abban, hogy Jézus nem átkozott meg élő fát. Egyik verzió szerint azonnal elszáradt a fa, másik verzió szerint másnapra, miközben „nem volt fügeérés ideje”! Az evangélisták lelkületétől nem állt távol az átok (ld. pl. Lk 9,51-56!). mert be volt építve a lelkükbe az ótestamentumi történelem, benne a sok büntető istenítélettel. Jézus soha nem tett büntető csodát. Bizonyára az történt, hogy Jézus egyszer példázatot mondott Izraelről, a „terméketlen fügefáról”, amely megérdemelné, hogy kivágják... A büntetésre mindig készen álló tanítványok körében a példázatból megtörtént eset lett. „Márk kedves nekem, de az igazság még kedvesebb!”

Kérdések: Ragaszkodunk-e ahhoz, hogy ez a megátkozás valóban megtörtént? És hogy a fügefa azonnal vagy másnapra, de valóban elszáradt? Akarta-e Jézus a bűnösök igazságos bűnhődését? Miért akarta az ártatlan fügefa bűnhődését? – Máris elválnak, vagy éppen összetalálkoznak a „lelkületek”? Vagy tudjuk, vagy reménytelenül nem tudjuk együtt olvasni a Bibliát.